

**ЗВО «УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ І ПРИКЛАДНИХ НАУК
Кафедра Права**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

З ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

**з дисциплін «Верховенство права та правова система ЄС»,
«Теорія та практика кваліфікації кримінальних правопорушень у
процесі правозастування», «Юридична техніка»**

для студентів V курсу денної та заочної форм навчання

за освітньо-професійною програмою «Право»

спеціальність 081 «Право»

галузь знань 08 «Право»

другий (магістерський)рівень вищої освіти

(Master of Law)

Методичні вказівки з організації та проведення комплексного кваліфікаційного іспиту з дисциплін «Верховенство права та правова система ЄС», «Теорія та практика кваліфікації кримінальних правопорушень у процесі правозастосування», «Юридична техніка» для студентів V курсу денної та заочної форм навчання за освітньо-професійною програмою «Право», спеціальності 081«Право», галузі знань 08 «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти. Івано-Франківськ : Університет Короля Данила, 2021. 56 с.

Укладачі:

Зварич Р.В. – доктор юридичних наук, професор, декан факультету суспільних і прикладних наук.

Огерук І. С. – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права.

Андрусів Л.М. – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри права.

Репецький С. П. – кандидат юридичних наук.

Пташник І.Р. – кандидат юридичних наук.

Затверджено на засіданні кафедри права. Протокол № 2 від 29 вересня 2021 р.

© Зварич Р. В., Огерук І. С., Репецький С. П.,

Андрусів Л.М., Пташник І.Р. 2021 р.

© ЗВО Університет Короля Данила, 2021 р.

Зміст

Вступ	4
1. Загальні правила організації та проведення кваліфікаційного комплексного іспиту	5
1.1 Організація та порядок проведення екзамену	5
1.2 Структура екзаменаційного білету (комплексного кваліфікаційного завдання)	6
2. Програма комплексного кваліфікаційного іспиту	7
2.1 Навчальна дисципліна «Верховенство права та правова система ЄС»	7
2.2 Навчальна дисципліна «Теорія та практика кваліфікації кримінальних правопорушень у процесі правозастосування»	10
2.3 Навчальна дисципліна «Юридична техніка»	17
3. Критерії оцінювання відповіді на питання екзаменаційного білету	20

ВСТУП

Методичні рекомендації розроблені відповідно до вимог галузевих стандартів вищої освіти підготовки фахівців за спеціальністю 081 «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти і мають на меті надання допомоги студентам при підготовці до комплексного кваліфікаційного іспиту.

Атестація студента здійснюється після завершення ним навчання у вищому навчальному закладі за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем.

До складання комплексного кваліфікаційного іспиту, що проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії допускають студентів, які виконали всі вимоги навчального плану.

Комплексний кваліфікаційний іспит проводиться як комплексна перевірка знань студентів з таких навчальних дисциплін:

1. Верховенство права та правова система ЄС.
2. Теорія та практика кваліфікації кримінальних правопорушень у процесі правозастування.
3. Юридична техніка.

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту на присвоєння освітнього рівня «магістр» за спеціальністю 081 «Право» складена відповідно до ст. 6 Закону України «Про вищу освіту» та Наказу МОН України від 17 серпня 2020 № 1053 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» для другого (магістерського) рівня вищої освіти».

1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ

1.1 Організація та порядок проведення атестаційного комплексного екзамену

Деканат, спільно із випускаючою кафедрою, формує екзаменаційну комісію і затверджує форму здачі екзамену. Екзаменаційна комісія створюється щорічно для проведення атестації – екзаменів (у формі виконання ККЗ) та діє протягом календарного року як єдина для денної та заочної форм навчання.

Голова ЕК призначається ректором університету за подання декану факультету з числа представників державних та недержавних підприємств, установ, інших ВНЗ, які готують фахівців з того ж напрямку та спеціальностей. Одна і та ж особа може бути головою ЕК не більше трьох років підряд. До складу комісії входять викладачі випускаючої кафедри, провідні фахівці виробництва, наукових установ. Персональний склад ЕК затверджується ректором не пізніше ніж за місяць до початку роботи.

Робота ЕК проводиться у терміни, передбачені навчальними планами. Графік роботи комісії затверджується ректором.

Студенти, які не склали комплексний кваліфікаційний іспит, допускаються до повторного складання протягом трьох років.

Комплексний кваліфікаційний іспит проводиться в усній формі відповідно до затвердженої програми.

До студентів доводять програму екзамену, довідкову літературу.

Розпорядженням по факультету оголошують розклад складання екзамену і проведення консультацій. Консультації проводять провідні викладачі випускної кафедри.

Екзамен проводять в навчальних групах згідно із розкладом. Всі студенти групи сформованої деканатом повинні з'явитися до початку екзамену в аудиторію, що вказана в розкладі.

На підготовку відповіді на питання, що поміщені в білеті студенту відводять 0,5 години.

Під час екзамену забороняється:

- використовувати будь-яку літературу, записи, мобільні телефони;
- підказувати, говорити, надавати консультації студентами один одному;
- консультиватися з членами екзаменаційної комісії;
- виходити з аудиторії з будь-якими робочими аркушами.

На відповіді (включно з додатковими питаннями) відводять 30 хвилин. Порядок відповідей на питання визначає сам студент. Відповідь студента на питання екзаменаційного білета повинна бути чіткою, логічною та науково-обґрунтованою. Відповідь слід будувати в єдності теорії та практики з підтвердженням теоретичних положень конкретними фактами.

Екзаменаційна комісія має право ставити додаткові питання до білета, як

поглибленого, так і доповненого характеру, та що не виходять за рамки програми державного екзамену.

Екзаменаційна комісія (після завершення екзамену всіма студентами) ухвалює рішення і оголошує результати комплексного кваліфікаційного іспиту.

1.2 Структура екзаменаційного білета

Екзаменаційний білет складається з трьох питань з таких навчальних дисциплін: «Верховенство права та правова система ЄС», «Теорія та практика кваліфікації кримінальних правопорушень у процесі правозастування», «Юридична техніка»

Завдання білету мають міждисциплінарний (інтегрований) характер, спрямований на виявлення сформованості аналітичних, діагностичних, прогностичних умінь випускника. Білети рівноцінні за складністю і трудомісткістю та забезпечують перевірку готовності випускника до професійної діяльності.

2. ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ

2.1. НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА ЄС»

Тема 1. Процес інтеграції до ЄС: історичний та теоретичний огляд.

- 1.1. Зародження та розвиток ідей європейської єдності. Витоки європейської ідеї.
- 1.2. План Шумана. Початок європейської інтеграції: утворення Європейських співтовариств.
- 1.3. Маастрихтський договір 1992 р., та утворення Європейського Союзу.
- 1.4. Амстердамський договір 1997 р.
- 1.5. Ніццький договір 2001 р.
- 1.6. Хартія основоположних прав ЄС 2000 р.
- 1.7. Дискусії щодо Конституції ЄС.
- 1.8. Лісабонський договір 2007 р.

Тема 2. Основні, похідні та неписані джерела права ЄС. Дія норм права ЄС.

- 2.1. Поняття та визначення права Європейського Союзу. Структура права Європейського Союзу.
- 2.2. Право Європейського Союзу, внутрішньодержавне (національне) право та міжнародне право: співвідношення та взаємодія.
- 2.3. Первинне законодавство. Юридична сила первинного законодавства.
- 2.4. Похідне законодавство. Постанови ЄС. Директива. Ознаки директиви. Рішення. Необов'язкові акти. Прецедентне право Суду Європейського Союзу.
- 2.5. Пряма дія права ЄС. Принцип верховенства права ЄС.
- 2.6. Принцип пропорційності та субсидіарності у праві Європейського Союзу.
- 2.7. Юридична сила дії правових норм ЄС.

Тема 3. Інститути ЄС: склад, функціонування, роль у процесі прийняття рішень.

- 3.1. Формування Європейського парламенту.
- 3.2. Функції та повноваження Європейського парламенту.
- 3.3. Структура й організація роботи Європейського парламенту.
- 3.4. Склад і порядок формування Ради Європейського Союзу.
- 3.5. Повноваження Ради Європейського Союзу: обсяг і зміст. Порядок роботи та прийняття рішень.
- 3.6. Законодавчий процес в ЄС.
- 3.7. Склад, порядок формування та повноваження Європейської Комісії. Голова Європейської Комісії та його основні повноваження.
- 3.8. Генеральні директорати та інші структурні підрозділи Європейської Комісії.
- 3.9. Організаційно-правова структура судової системи Європейського Союзу.
- 3.10. Порядок формування Суду Європейських Співтовариств.
- 3.11. Розмежування юрисдикції Суду Європейських Співтовариств і Суду першої інстанції (Загального суду).

3.12. Повноваження Економічного та соціального комітетів.

3.13. Повноваження Комітету регіонів.

Тема 4. Основні свободи внутрішнього ринку Європейського Союзу.

4.1. Поняття внутрішнього ринку в праві Європейського Союзу.

4.2. Вільний рух товарів - особливості.

4.3. Виключення з вільного руху товарів.

4.4. Вільний рух працівників. Поняття «працівник». Права та обов'язки працівників в рамках свободи.

4.5. Виключення з вільного руху працівників.

4.6. Вільний рух послуг. Свобода отримання послуг. «Активна» та «пасивна» послуги.

4.7. Вільний рух капіталів і платежів.

Тема 5. Практика інтеграції до ЄС: політика ЄС (зовнішній вимір).

5.1. Особливості становлення Європейської політики сусідства. Переваги Європейської політики сусідства.

5.2. Інструменти європейського сусідства та партнерства. Документація Європейської політики сусідства.

5.3. Країни - члени Європейської політики сусідства.

5.4. Підписання Угоди про партнерство і співробітництво між ЄС та Україною.

5.5. План дій Україна - ЄС.

5.6. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС 2014 року. Особливості Угоди.

Тема 6. Практика інтеграції до ЄС: політика ЄС (внутрішній вимір).

6.1. Субсидіарність та пропорційність при прийнятті рішень всередині ЄС.

6.2. Політичний цикл ЄС

6.3. Юстиція та внутрішні справи.

6.4. Регуляторна та перерозподільна політика

6.5. Зосередження на актуальних проблемах: криза біженців.

Тема 7. Система захисту прав людини в ЄС.

7.1. Становлення та розвиток захисту прав людини в ЄС.

7.2. Місце принципу поваги прав людини в договорах Євросоюзу з третіми країнами.

7.3. Європейське громадянство.

7.4. Хартія основних прав Європейського союзу.

7.5. Інституційний механізм Європейського Союзу в сфері захисту прав людини.

7.6. Міжнародна правосуб'єктність Європейського Союзу.

7.7. Договірні практика Європейського Союзу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу: Навч. посібник / Національна академія держ. управління при Президентові України. Центр правових

та підприємницьких досліджень. 2. вид., доп. К.: К.І.С., 2006. 300с. Бібліогр.: с. 293-294.

2.Гудзь М.В., Гудзь П.В. Загальний курс європеїстики: Навч. посіб. Донецьк : Юго-Восток, 2006. 274 с.

3.Європейський Союз: Словник-довідник / Марина Марченко (ред.-упоряд.). 3.вид., оновлене К. : К.І.С., 2006. 140 с.

4.Європейський Союз: основи політики, інституційного устрою та права: Навч. посіб. Видавець Товариство Карла Дуйсберга; Упоряд. Ін-т євро політики, Берлін; Наук. ред. В. П'ятницький. Вид-во «Заповіт», 2003.

5.Опришко В.Ф., Омельченко А.В., Фастовець А.С. Право Європейського Союзу. Загальна частина: Підручник для студ. вищих навч. закладів / Київський національний економічний ун-т / Віталій Федорович Опришко (відп.ред.). К. : КНЕУ, 2002. 460 с.

6.Коваль В. Інтеграція держав Центральної та Східної Європи до Європейського Союзу: парламентський аспект. *Український часопис міжнародного права*. 2002. №1.

7.Кравчук І. Адаптація права України до права Європейського Союзу: цілі, етапи, пріоритети. *Право України*. 2004. №10. С.132.

8.Ковальова О. Політико-правові і процедурні питання вступу до Європейського Союзу. *Право України*. 2003. №4. С.119.

9.Годун С.Д. Проблеми інтеграції України до Європейського Союзу: Навчальний посібник. Київ: Інститут міжнародних відносин, 1999.

Черешнюк В. Регулювання в праві Євросоюзу вільного руху робочої сили. *Право України*. 2004. №12. С.112-115.

10.Петров Р.А., Опейда З.Й., Федорчук Д.Е., Вакуленко А.О. Вступ до права Європейського Союзу. Донецьк, 2001.

11.Плавич В. Проблеми входження України до Європейського правового простору. *Юридична Україна*. 2003. №5. С.24-27.

Інтернет-ресурси

1. Сайт Європейського Союзу. [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт .- Режим доступу: <http://www.europa.eu.int>

2. Доступ до законодавства Європейського Союзу Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт .- Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>.

2.2. Навчальна дисципліна «Теорія та практика кваліфікації кримінальних правопорушень у процесі правозастосування»

Тема 1. Поняття та значення кваліфікації кримінальних правопорушень.

1.1. Поняття та структура кваліфікації кримінальних правопорушень. Види кваліфікації кримінальних правопорушень.

1.2. Значення кваліфікації кримінальних правопорушень.

1.3. Принципи кваліфікації кримінальних правопорушень.

1.4. Види підстав кваліфікації кримінальних правопорушень.

1.5. Значення елементів та ознак складу злочину для кваліфікації кримінальних правопорушень. Вплив конструктивних особливостей складів кримінальних правопорушень на їх кваліфікацію.

1.6. Формування обвинувачення і формула кваліфікації кримінальних правопорушень.

1.7. Значення судових роз'яснень для кваліфікації кримінальних правопорушень і здійснення єдиної практики боротьби з окремими видами кримінальних правопорушень.

1.8. Загальні правила кваліфікації кримінальних правопорушень.

Тема 2. Кваліфікація попередньої діяльності, за яку передбачена кримінальна відповідальність.

2.1. Поняття та кваліфікація закінченого кримінального правопорушення.

2.2. Види та кримінально-правове значення попередньої діяльності, за яку передбачена кримінальна відповідальність.

2.3. Кваліфікація окремих видів готування до кримінального правопорушення. Кваліфікація невдалої співучасті. Кваліфікація готування до кримінального правопорушення при альтернативному умислі. Кваліфікація готування до кримінального правопорушення при неконкретизованому умислі.

2.4. Кваліфікація окремих видів замаху на кримінального правопорушення. Спеціальні питання кваліфікації незакінченої діяльності, за яку передбачена кримінальна відповідальність. Кваліфікація замаху при альтернативному та неконкретизованому умислі. Формула кваліфікації попередньої діяльності, за яку передбачена кримінальна відповідальність.

2.6. Значення добровільної відмови від вчинення кримінального правопорушення при кваліфікації вчиненого. Особливості добровільної відмови на стадії закінченого замаху. Кваліфікація невдалої добровільної відмови.

Тема 3. Кваліфікація кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті.

3.1. Загальні правила кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті. Підстава кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, вчинені у співучасті.

3.2. Кваліфікація кримінального правопорушення, вчиненого групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою або злочинною організацією.

3.3. Кваліфікація дій співучасників, організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації. Формула кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті.

3.4. Спеціальні питання кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті (ексцес виконавця, співучасть із спеціальним суб'єктом, провокація кримінального правопорушення).

3.5. Кваліфікація причетності до кримінального правопорушення. Кваліфікація за наявності одночасно ознак співучасті у кримінальному правопорушенні та причетності до кримінального правопорушення.

3.6. Особливості добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця при співучасті.

Тема 4. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції кримінально-правових норм.

4.1. Поняття і види конкуренції кримінально-правових норм. Відмінність конкуренції кримінально-правових норм від колізії кримінально-правових норм.

4.2. Кваліфікація при конкуренції загальної та спеціальної норм.

4.3. Кваліфікація при конкуренції частини і цілого.

4.4. Конкуренція норм про простий і складений склади кримінальних правопорушень.

4.5. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу кримінального правопорушення.

4.6. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції кваліфікованого й особливо кваліфікованого складів кримінального правопорушення (за умови відсутності між ними підпорядкування).

4.7. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції привілейованого та кваліфікованого складів кримінального правопорушення (за цієї ж умови).

4.8. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції привілейованого й особливо привілейованого складів кримінального правопорушення (за цієї ж умови).

Тема 5. Кваліфікація множинності кримінальних правопорушень.

5.1. Загальні правила кваліфікації множинності кримінальних правопорушень, відмінності кваліфікації множинності та одиничного кримінального правопорушення. Види множинності кримінальних правопорушень та особливості їх кваліфікації.

5.2. Кваліфікація повторності кримінальних правопорушень. Види повторності.

5.3. Особливості кваліфікації сукупності кримінальних правопорушень. Ознаки ідеальної та реальної сукупності кримінальних правопорушень. Відмінність між сукупністю кримінальних правопорушень та конкуренцією норм.

5.4. Особливості кваліфікації рецидиву кримінальних правопорушень. Питання кваліфікації загального рецидиву. Питання кваліфікації спеціального рецидиву. Пенітенціарний рецидив та його кваліфікуюче значення.

5.5. Правові наслідки засудження особи за межами України та їх вплив на кваліфікацію кримінальних правопорушень.

Тема 6. Кваліфікація діяння при деяких видах помилок у кримінальному праві.

6.1. Поняття та види помилок у кримінальному праві. Відмінність кваліфікації кримінального правопорушення при помилках в кримінальному праві та кримінально-правової помилки при кваліфікації кримінальних правопорушень.

6.2. Кваліфікація при юридичній помилці. Кваліфікація помилки особи в злочинності власного діяння та його можливих наслідків. Кваліфікація помилки особи в незлочинності власного діяння та його можливих наслідків. Кваліфікація помилки винної особи в кваліфікації вчиненого кримінального правопорушення. Кваліфікація помилки у виді чи розмірі покарання.

6.3. Кваліфікація при фактичній помилці. Кваліфікація при помилці в об'єкті та предметі. Кваліфікація при помилці в потерпілому. Кваліфікація замаху з непридатними засобами. Кваліфікація при помилці в розвитку причинного зв'язку. Кваліфікація при помилці в суспільно небезпечних наслідках. Кваліфікація посягання при «відхиленні дії».

Тема № 7. Кваліфікація окремих кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

7.1. Умисне вбивство без обтяжуючих та пом'якшуючих обставин. Відмінність вбивства від інших кримінальних правопорушень, наслідками яких також є настання смерті іншої особи.

7.2. Умисне вбивство за обтяжуючих обставин. Підстави для кваліфікації вбивства за обтяжуючих обставин за сукупністю з іншими злочинами. Кваліфікація вбивства за обтяжуючих обставин при помилці в потерпілому та при помилці в розвитку причинного зв'язку.

7.3. Умисне вбивство за пом'якшуючих обставин і його види. Конкуренція вбивства зі пом'якшуючих обставин із вбивством за обтяжуючих обставин.

7.4. Вбивство через необережність.

7.5. Умисне тяжке тілесне ушкодження. Спосіб та мета як кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення. Відмінність цього кримінального правопорушення від умисного вбивства та вбивства через необережність.

7.6. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження. Відмінність умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження від умисного тяжкого та легкого тілесного ушкодження.

Тема 8. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти власності.

8.1. Крадіжка. Відмінність крадіжки від грабежу.

8.2. Грабіж. Відмінність грабежу від розбою.

8.3. Розбій. Відмінність розбою від вимагання та бандитизму.

8.4. Вимагання. Кваліфікація пошкодження та знищення майна при вимаганні. Кваліфікація вимагання, поєднаного із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень.

8.5. Шахрайство. Момент закінчення кримінального правопорушення. Електронно-обчислювальна техніка як знаряддя шахрайства.

8.6. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Відмежування цього кримінального правопорушення від ухилення від сплати податків.

8.7. Умисне знищення або пошкодження майна. Кваліфікація кримінального правопорушення у разі загибелі людей та настання інших тяжких наслідків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін. ; за ред. М. І. Панова. Харків : Право, 2016. 356 с.
2. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Київ : Істина, 2010. 430 с.
3. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 416 с.
4. Кузнецов В. В. Теорія кваліфікації злочинів : [підруч.] / В. В. Кузнецов, А. В. Савченко ; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. В. І. Шакуна. [5-те вид., переробл.]. Київ : Алерта, 2013. 320 с.
5. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : [навч. посіб.] Київ : Юрінком Інтер, 2009. 512 с.
6. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі : науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України). Київ, 2019. 288 с.
7. Дудоров О.О.,Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч.посіб. Київ, 2014. 944с.
8. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / за ред. М. І. Панова. Харків : Право, 2017. 360 с.
9. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015. 680 с.
10. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / за ред. М. І. Мельника. В. А. Клименка. Київ : Атіка, 2009. 744 с.
11. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1264 с.
12. Науково-практичний коментар кримінального кодексу Укаїни / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 10-тевид., переробл. та доповн. Київ, ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

Додаткова

1. Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія / В.Я. Тацій, В.І. Борисов, Л.М. Демидова, та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, Л.М. Демидової. Харків: Право, 2017. 440 с.
2. Актуальні проблеми кримінального права : навч. посіб. / В. М. Попович, П. А. Трачук, А. В. Андрушко, С. В. Логін. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 256 с.

3. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. – Т. 1. Загальні засади / П.С. Берзін. – 2-ге вид., виправл. та доповн. Київ, ВД «Дакор», 2019. 562 с.
4. Державне регулювання антикорупційної діяльності. Законодавство. Коментар. Роз'яснення / за заг. ред. О.С. Саєнка, за наук. ред. М.І. Хавронюка. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 576 с.
5. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ: Ваіте, 2017. 872 с.
6. Дудоров О.О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики) : практ. порадник. Сєверодонецьк, РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. 92 с.
7. Задоя К.П. Проблема вибору кримінально-правової норми: її зміст та прояви : наукова брошура. Київ, 2010. 20 с.
8. Кримінальне право України [текст] : навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ : «Центр учбової літератури», 2018. 240 с.
9. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : Навч. посіб. Київ : Алерта, 2015. 576 с.
10. Кримінальне право України. Загальна частина. Альбом схем : Навч. посіб. Київ : Алерта, 2015. 212 с.
11. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / Ю.В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В.Я. Тація. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015. 528 с.
12. Кримінальне право України: судові прецеденти (1864-2007рр.) / За ред. Малярєнка В.Т. Київ : Освіта України, 2008. 1104 с.
13. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально- правових норм. Київ : Атіка, 2004. 224 с.
14. Надєн О. В. Теоретичні основи кримінально-правового регулювання в Україні : монографія. Харків : Право, 2012. 272 с.
15. Пилєнко Г. К. Теоретичні основи кваліфікації злочинів. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2005. 262 с.
16. Хавронюк М.І. Роз'яснення для зацікавлених фахівців щодо змін у кримінальному законодавстві у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству і боротьбу з цими явищами» та дотичних актів. Київ, 2019. 20 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1998 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Про судову практику у справах про необхідну оборону : Постанова Верховного Суду України від 26 квіт. 2002 р. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0001700-02>.

4. Про судову практику у справах проти життя і здоров'я людини : Постанова Верховного Суду України від 7 лют. 2003 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0002700-03>.

5. Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи : Постанова Верховного Суду України від 30 трав. 2008 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0005700-08>.

6. Про судову практику у справах про злочини проти власності : Постанова Верховного Суду України від 06 лист. 2009 р. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0010700-09>.

7. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності : Постанова Верховного Суду України від 23 груд. 2005 р. № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0012700-05>.

8. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями : Постанова Верховного Суду України від 23 груд. 2005 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0013700-05>.

9. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також адміністративні правопорушення на транспорті : Постанова Верховного Суду України від 23 груд. 2005 р. № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05>.

10. Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил : Постанова Верховного Суду України від 03 черв. 2005 р. №8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-05>.

11. Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом : Постанова Верховного Суду України від 15квіт. 2005 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0005700-05>.

12. Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність : Постанова Верховного Суду України від 27 лют. 2004 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0002700-04>.

13. Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності : Постанова Верховного Суду України від 25 квіт. 2003 р. № 3. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03>.

14. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами : Постанова Верховного Суду України від 26 квіт. 2002 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0003700-02>.

15. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх : Постанова Верховного Суду України від 16 квіт. 2004 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/va005700-04>

16. Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів : Постанова Верховного Суду України від 8 жовт. 2004 р. № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0015700-04>.

17. Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : Постанова Верховного Суду України від 26 квіт. 2002 р. № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0004700-02>.

18. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень» : Постанова Верховного Суду України від 26 груд. 2003 р. № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0015700-03>.

19. Про деякі питання застосування судами України адміністративного та кримінального законодавства у зв'язку з набранням чинності Законом України від 22 травня 2003 р. “Про податок з доходів фізичних осіб” : Постанова Верховного Суду України від 28 трав. 2004 р. №9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/va009700-04>.

20. Про судову практику у справах про хабарництво : Постанова Верховного Суду України від 26 квіт. 2002 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0005700-02>.

21. Про судову практику у справах про хуліганство : Постанова Верховного Суду України від 22 груд. 2006 р. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/va010700-06>.

2.3. НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА»

Тема 1. Поняття, види і значення юридичної техніки.

1.1. Поняття юридичної техніки: широкий і вузький зміст. Значення юридичної техніки. Співвідношення понять юридична техніка, юридичний тактика і юридична технологія. Складові елементи поняття «юридична техніка».

1.2. Показники якості юридичної техніки. Напрями вдосконалення юридичної техніки в сучасній Україні.

1.3. Місце і значення юридичної техніки в юридичному процесі.

1.4. Співвідношення юридичної техніки із законодавчою технікою та законодавчою технологією.

1.5. Засоби та способи юридичної техніки: загальні засоби юридичної техніки; спеціально-юридичні засоби юридичної техніки.

1.6. Види юридичної техніки. Загальна характеристика правотворчої, правореалізаційної та інтерпретаційної техніки. Специфіка використання засобів і прийомів юридичної техніки в різних правових системах. Загальна і галузева юридична техніка.

Тема 2. Поняття і сутність правотворчості.

2.1. Правотворчість: поняття та види. Принципи правотворчості.

2.2. Етапи правотворчого процесу: загальна характеристика.

2.3. Концепція нормативно-правового акта.

2.4. Основні правила підготовки концепцій нормативно-правових актів.

2.5. Правова експертиза проектів нормативно-правових актів. Принципи проведення правових експертиз. Техніко-юридичні засоби, що використовуються в експертній діяльності.

2.6. Правила підготовки нормативно-правових актів.

2.7. Вимоги до логіки, мови та стилю нормативно-правового акта.

2.8. Вибір зовнішньої форми нормативно-правового акта.

2.9. Правила структурування нормативно-правових актів. Зміст нормативно-правового акта.

2.10. Способи і прийоми викладу положень норм права в статтях нормативно-правового акта.

2.11. Поняття та види правотворчих помилок. Техніко-юридичні дефекти нормативно-правових актів. Техніко-юридичні правила вирішення правових колізій.

Тема 3. Законодавча техніка.

3.1. Поняття законодавчої техніки.

3.2. Основні принципи законодавчої діяльності: прозорість; відповідальність; цілеспрямованість; послідовність та прогнозованість; пропорційність.

3.3. Законодавчий процес і його особливості.

3.4. Формулювання законодавчої ідеї (законодавчої пропозиції) – визначення цілей та підходів до їх досягнення.

3.5. Створення законопроекту – процес написання законопроекту (трансформація сформульованої законодавчої ідеї в реальний проект закону). Стадії законодавчого процесу (нормопроекування).

3.6. Підзаконна правотворчість. Пряма правотворчість. Локальна нормотворчість. Діяльність державних органів з прийняття нормативних договорів.

3.7. Законодавство: три підходи до його розуміння. Вимоги до законодавства (критерії якості законодавства).

3.8. Помилки у законотворчості.

3.9. Експертиза проектів нормативно-правових актів.

Тема 4. Правила формування змісту та внутрішньої форми нормативно-правових актів.

4.1. Вимоги до змісту нормативно-правових актів (змістовні правила).

4.2. Основні способи і прийоми формування змісту нормативно-правових актів.

4.3. Прийоми формулювання правил поведінки. Заборона Припис. Дозвіл.

4.4. Логіка нормативно-правового акта. Встановлення завдань, вибір засобів, діалектичне співвідношення між цілями і засобами, ієрархія цінностей, змінність правил, еластичність норм права. Логіка формування законопроекту та його правових норм.

4.5. Фактори, що впливають на правотворчу логіку. Однакове розуміння термінів. Узгодженість різних частин правового документа. Узгодженість різних правових документів. Відсутність протиріч між частинами правового документа. Відсутність протиріч між різними правовими документами. Послідовність розумових операцій, використовуваних при побудові нормативно-правових актів.

Тема 5. Техніка створення корпоративних нормативно-правових актів.

5.1. Поняття та ознаки корпоративного права.

5.2. Рівні корпоративних актів у залежності від їх юридичної сили, нормативно-правові акти: загальних зборів акціонерів, вкладників, персоналу; корпоративних контролюючих органів (наприклад, ради директорів); представницьких органів (наприклад, рад персоналу); колективних виконавчих органів (правління); керівників корпорацій та ін.

5.3. Принципи створення корпоративних нормативних актів.

5.4. Особливості корпоративних актів.

5.5. Помилки при прийнятті корпоративних актів.

5.6. Причини дефектності корпоративних нормативно-правових актів: невідповідність законодавству; внутрішня суперечливість корпоративних актів; зовнішня суперечливість, тобто суперечність корпоративних актів між собою; невідповідність змісту корпоративного нормативно-правового акта принципу добросовісності; порушення принципу відповідності положень корпоративних актів інтересам корпорації в цілому.

Тема 6. Техніка документального вираження змісту нормативно-правових актів.

6.1. Юридична мова.

6.2. Юридичні помилки та способи їх розпізнавання.

6.3. Загальна структура будь-якого нормативно-правового акта: форма нормативно-правового акта (закон, указ, постанова тощо); назва суб'єкта ухвалення (Верховна Рада, Кабінет Міністрів тощо); назва акта (заголовок); преамбула (за потреби); основна частина – розділи, глави, статті, частини, пункти, підпункти (розбивається в залежності від форми та обсягів нормативно-правового акта); санкції за недотримання норм акта та порядок відповідальності; положення про відміну раніше ухвалених нормативних актів; дата (порядок) набуття чинності нормативно-правового акта; дата ухвалення нормативно-правового акта; підпис особи, що скріпила нормативно-правового акта.

6.4. Технічні правила створення нормативно-правового акта: структурування нормативно-правового акта, які визначають його зовнішній вигляд, внутрішню систему та співвідношення основних структурних одиниць.

Тема 7. Юридична термінологія.

7.1. Поняття та види юридичних термінів.

7.2. Вимоги до використання юридичних термінів.

7.3. Правила використання юридичних термінів. Упровадженість. Мовна правильність. Питомість.

7.4. Дефініція та правила її формування.

Тема 8. Юридичні конструкції.

8.1. Поняття юридичної конструкції (як юридична модель; як метод пізнання права; як метод тлумачення права; як елемент юридичної архітектури).

8.2. Вимоги до побудови юридичних конструкцій.

8.3. Види юридичних конструкцій.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрусів Л. М. Техніко-юридичні та методологічні засади оприлюднення нормативно-правових актів : монографія. Київ – Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2020. 444 с.

2. Андрусів Л. М. Законодавчий процес в Україні: теоретико-правове дослідження. Дрогобич : Коло, 2015. 134 с.

3. Даневич Б. Ф. Про вимоги до ефективного законопроекування та застосування деяких засобів законотворення. Наукові записки НаУКМА. 2002. Т. 20. Част. 2. С. 297-299.

4. Легін Л. М. (Андрусів Л. М.) Поняття та критерії якості закону: проблеми визначення. *Проблеми законності*. 2016. № 132. С. 196-204.

5. Онищук І. І. Види юридичного письма. Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. С. 163–166.

6. Рабінович П. М. Ефективність права. Юридична енциклопедія: у 6 т. / за ред. Ю. С. Шемшученка та ін. Київ: Укр. енцикл, 1999. Т. 2. С. 369–370.

7. Шутак І. Д. Юридична техніка : курс лекцій. Івано-Франківськ : Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич : Коло, 2015. 228 с.
8. Шутак І. Д., Онищук І. І. Юридична техніка: навч. посіб. для вищ. навч. закл. Івано-Франківськ: Лабор. акад. досл. правового регул. та юрид. техніки. Дрогобич: Коло, 2013. 496 с.
9. Шутак І. Д., Онищук І. І., Легін Л. М. Юридична техніка в схемах і таблицях: курс лекцій. Івано-Франківськ: Лабор. акад. досл. правового регул. та юрид. техніки. Дрогобич: «Коло», 2016. 234 с.
10. Шутак И.Д. Юридические конструкции: теоретико-прикладное значение. *Європейські перспективи*. 2015. № 6. С. 80-86.
11. Шутак І. Д. Юридична техніка: підходи до поділу на види. *Проблеми законності*. 2015. № 130. С. 3-10.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ НА ПИТАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Оцінка результатів складання комплексного кваліфікаційного іспиту здійснюється за 100-бальною системою контролю знань, прийнятою в університеті та національною шкалою і відображається у відповідних відомостях і протоколах роботи екзаменаційної комісії.

Усі екзаменаційні завдання, зазначені в екзаменаційному білеті з комплексного кваліфікаційного іспиту з відповідної дисципліни є рівнозначними за їх внеском до загальної оцінки за екзамен.

Підсумкова оцінка комплексного кваліфікаційного іспиту є середньозваженою оцінок за кожну складову екзаменаційного завдання.

Шкала університету	Національна шкала	Шкала ECTS
90-100 балів	5 – відмінно	A
83-89 балів	4 – дуже добре	B
76-82 балів	4 – добре	C
68-75 балів	3 – задовільно	D
60-67 балів	3 – достатньо	E
1-59 балів	2 - незадовільно	F

Оцінка **«Відмінно»**. Відповідь студента базується на рівні самостійного мислення з елементами творчого підходу. Знання структури курсу, теми викладеного питання, вміння скласти розгорнутий план з поставленого питання, вміння користуватись понятійним апаратом, точність формулювань, вміння синтезувати знання з декількох тем, грамотне і логічне викладення матеріалу. Студент володіє різнобічними навичками і методами розв'язання поставленої задачі, показує глибокі знання із спеціальності, вміння самостійно викладати їх зміст, робити узагальнюючі висновки.

Оцінка **«Дуже добре»**. Відповідь будується на рівні самостійного мислення. Знання структури курсу. Дає відповіді на запитання грамотно і по суті. Програмний матеріал освоєно. Можливі несуттєві проблеми в освоєнні деяких неосновних питань. Студент володіє різнобічними навичками і методами розв'язання поставленої задачі, показує глибокі знання із спеціальності, вміння самостійно викладати їх зміст.

Оцінка **«Добре»**. Відповідь будується на рівні самостійного мислення. Добрі знання структури курсу. Дає відповіді на запитання грамотно і по суті. Володіє навичками і методами виконання практичних завдань. Програмний

матеріал освоєно.

Можливі несуттєві проблеми в освоєнні деяких основних питань. Студент вміє використовувати свої знання для аналізу сучасної дійсності, показує знання з спеціальності та іншої передбаченої програмою літератури.

Оцінка **«Задовільно»**. Знання основної частини програмного матеріалу курсу. Вміння розкрити основні напрямки соціально-економічного розвитку народного господарства країни. Вміння пов'язати теоретичні положення дисципліни з рішенням практичних завдань на підприємствах галузі.

Знання основних напрямлень підвищення ефективності виробництва на підприємстві.

Оцінка **«Достатньо»**. Знання структури курсу. Знає зміст основних категорій дисципліни. Студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки.

Оцінки **«Незадовільно»**. Студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, не знає змісту основних категорій.

Розподіл балів здійснюється рівнозначно між трьома питаннями екзаменаційного білету.